

ХУЛОСАИ НИҲОИИ

Шурои диссертатсионии 6D.KOA – 017-и назди Институти иқтисодиёт ва демографияи Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон аз рӯи диссертатсия барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илм

Парвандаи аттестатсионии № 14

Қарори Шурои диссертатсионӣ аз 19.09.2023, № 2

Барои сазовор донистани Турсунов Хушруз Муталибович, шахрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон ба дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.06.04 –Ташкил ва идоракунии корхонаҳо, низомҳо ва комплексҳо.

Диссертатсияи Турсунов Хушруз Муталибович дар мавзӯи “Такмили механизми идоракунии низоми гумруки Тоҷикистон” барои дарёфти дараҷаи номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.06.04 - Ташкил ва идоракунии корхонаҳо, низомҳо ва комплексҳо ба ҳимоя 04 июли соли 2023 (протоколи №5.1.) қабул карда шуд. Шурои диссертатсионии 6D.KOA – 017-и назди Институти иқтисодиёт ва демографияи Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон (734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, кӯчаи С. Айни, 44) дар асоси фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 29 ноябри соли 2022, таҳти №268/шд таъсис дода шудааст.

Довталаби дараҷаи илмӣ Турсунов Хушруз Муталибович муаллими калони кафедраи “Фаъолияти гумрук” –и Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон ва ҳамзамон корманди Донишкадаи такмили ихтисоси мақомоти гумрук буда, 02 феввали соли 1987 дар ноҳияи Ашти вилояти Суғди Ҷумҳурии Тоҷикистон, дар оилаи коргар таваллуд шудааст. Миллаташ тоҷик, оиладор, соҳиби 6 фарзанд.

Турсунов Хушруз Муталибович соли 2005 ба факултети “Тиҷорат ва гумрук”-и Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон дохил шуда, онро соли 2010 аз рӯи ихтисоси менечери фаъолияти гумрук хатм намудааст. Ӯ аз соли

2010 то ин чониб дар кафедраи “Фаъолияти гумрук” –и Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон ва ҳамзамон аз соли 2014 то ин чониб дар Донишкадаи такмили ихтисоси мақомоти гумрук кор ва фаъолият намуда истодааст.

Дар давраи солҳои 2010- 2016 ба ҳайси унвонҷӯи Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон таҳсил намудааст.

Диссертатсия дар назди кафедраи фаъолияти гумруки Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон омода гардидааст.

Роҳбари илмӣ:

Ҷабборов Абдурасул Иброҳимҷонович - дотсенти кафедраи фаъолияти гумруки Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон.

Муқарризони расмӣ:

Раҳматзода Рустам - доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор, вакили Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон.

- **Аюбов Диловар Мирзошарифович** - номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсенти кафедраи иқтисодиёт ва идоракунии Донишгоҳи давлатии омузгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни.

- **Муассисаи пешбар:** Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон таъин гардида, тақриз дар ҷаласаи кафедраи менечменти Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон таҳти суратмаҷлиси №10, аз 28 августи соли 2023 таҳти муқарризии номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсент Каримов Р.А. баррасӣ ва аз тарафи ректори Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон Шарифзода Мумин Машоқир аз санаи 28 августи соли 2023 тасдиқ шудааст.

Дар пешниҳоди муассиса, ки аз тарафи муқарриз имзо шудааст, қайд гардидааст, ки кори диссертатсионии Турсунов Хушруз Муталибович ба талаботи «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ», (Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267) мутобиқ ва ҷавобгӯ мебошад. Аз рӯйи мазмуни илмӣ ва шакли таҳияи диссертатсияи номзадӣ дар мавзӯи “Такмили механизми идоракунии низоми гумруки Тоҷикистон” ба чунин хулоса омадан мумкин аст, ки он ҳамчун кори илмӣ-тахассусӣ ба ҳисоб рафта, дар он ҳалли масъалаҳои муҳим

ва бартариятдоштаи илмҳои иқтисодӣ ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба диссертатсияҳои номзадӣ ҷавобгӯ мебошад. Ҳамаи ин далелҳо бе ягон шаку шубҳа аз он гувоҳӣ медиҳанд, ки кори илмӣ мазкур сазовори баҳои баланд буда, муаллифи он арзандаи дараҷаи илмӣ аз рӯйи ихтисоси 08.00.06.04 – Ташкил ва идоракунии корхонаҳо, низомҳо ва комплексҳо мебошад.

Автореферат ва мақолаҳои нашршудаи муаллиф таркиби асосии кори диссертатсиониро фаро гирифтааст ва аз ин лиҳоз, натиҷаҳои таҳқиқотро ҳамчун дастоварди нави илмӣ ҳисобидан мумкин аст.

Интишорот аз рӯйи мавзӯи диссертатсия. Аз рӯйи натиҷаҳои таҳқиқот 17 мақолаи илмӣ, аз ҷумла 5 мақолаи илмӣ дар маҷаллаҳои илмие, ки ба номгӯи нашрияҳои тақризшавандаи ҚОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон шомил мебошанд, ба нашр расидаанд.

а) Мақолаҳое, ки дар нашрияҳои тақризшавандаи ҚОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таъб расидаанд:

[1-М] Мирсаидов А.Б. К вопросу теорий таможенной системы [Текст] / А.Б. Мирсаидов, Х.М. Турсунов // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (маҷалаи илмӣ). - Душанбе, 2019. - № 6. - С.10-18. ISSN-2413-5151.

[2-М] Турсунов Х.М. Механизмҳои иқтисодии идоракунии низоми гумрук [Матн] / Х.М. Турсунов // Паёми Донишгоҳи давлатии омӯзгорӣи Тоҷикистон (маҷалаи илмӣ) - Душанбе, 2021. - № 2 (12). - С. 38-44. ISSN 2219-5408.

[3-М] Турсунов Х.М. Ҳолати таъминоти молиявии идоракунии фаъолияти низоми гумруки Тоҷикистон [Матн] / Х.М. Турсунов // Паёми Донишгоҳи давлатии омӯзгорӣи Тоҷикистон (маҷалаи илмӣ). - Душанбе, 2021. - № 2 (12). - С. 45-51. ISSN-2219-5408.

[4-М] Турсунов Х.М. Мукаммалгародонии механизми иқтисодии идоракунии низоми гумрук [Матн] / Х.М. Турсунов // Паёми Донишгоҳи давлатии таҷоратии Тоҷикистон (маҷалаи илмӣ). - Душанбе, 2021. - №4 (38). ISSN-2308-054X.

[5-М] Турсунов Х.М. Содержание механизмы управление таможенной системы [Текст] / Х.М. Турсунов, А.И. Чаббаров // Паёми Донишгоҳи давлатии тичоратии Тоҷикистон (маҷалаи илмӣ). - Душанбе, 2021. - №4 (38). ISSN-2308-054X.

б) Мақолаҳое, ки дар дигар нашрияҳо ба таъб расидаанд:

6-М] Одинаев Ф. Проблемы повышения экспортного потенциала в Республике Таджикистан [Текст] / Ф. Одинаев, Х.М. Турсунов // Маҷалаи мақолаи илмӣ-назариявии олимон, муҳаққиқони ҷавон ва коршиносони соҳаи сиёсати давлатии ҷавонон бахшида ба 20-солагии Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон. - Душанбе, 2011. -С. 222-224.

[7-М] Юдичева О.П. Значение безопасности продовольственных товаров на современном этапе развития товароведения [Текст] / О.П. Юдичева, Х.М. Турсунов // Первой международной инновационной научно-практической конференции. Современная торговля: Теория, практика, перспективы. Московский гуманитарный университет. -М издательство университета. - Москва: 12 марта 2012г. –С. 1396-1399.

[8-М] Чаббаров А.И. Конкуренция как закономерность рыночной экономики [Текст] / А.И. Чаббаров, Х.М. Турсунов // Материалы 6 международной научно-практической конференции. Полтавский университет экономика и торговля. - Украина, 2012. - С. 23-25.

[9-М] Турсунов Х.М. Анализ импорта легковых автомобилей в Согдийкую область Республики Таджикистан [Текст] / Х.М. Турсунов, П.И. Вишневецкая // Сборник научный статей магистров. Полтавский университет экономика и торговля. - Украина, 2012. - С. 86-92.

[10-М] Турсунов Х.М., «Регулирование внешнеэкономической деятельности как основная задача таможенной политики Таджикистана на современном этапе» [Текст] / Х.М. Турсунов // Тезисы, докладов международной научно-практической конференции профессорского преподавательского состава и аспирантов. Белгородский университет кооперации, экономики и права. - Россия, 2012. - С. 237-239.

[11-М] Турсунов Х.М. Развитие сетевого взаимодействия [Текст] / Х.М. Турсунов // 18-я межвузовская Всероссийская научно-практическая конференция. Сибирский государственный университет телекоммуникаций и информатики г. Хабаровск. - Россия, 2017. - С. 502-504.

[12-М] Турсунов Х.М., Характеристика деятельности таможен международного Аэропорта г. Душанбе [Текст] / Х.М. Турсунов // Материалы 4 международной научно-практической Интернет конференции. Полтавский университет экономика и торговля. - Украина, 2017. - С. 422-424.

[13-М] Турсунов Х.М. Сетевое взаимодействие как резерв инновационного развития [Текст] / Х.М. Турсунов // Юго-Западный государственный университет г. Курск. - Россия, 2017. - С. 96-97.

[14-М] Мариана И. Global overview on logistics industry key trend and scenarios of further development [Текст] / И. Мариана, Х.М. Турсунов // Институт финансы, экономика и менеджмента г. Полтава. - Украина, 2018. -С. 45-46.

[15-М] Турсунов Х.М. Порядок заполнения грузовой таможенной декларации в соответствии с таможенным законодательством Республики Таджикистан [Текст] / Х.М. Турсунов // Материалы 5-й международной научно-практической Интернет-конференции, г. Полтава. - Украина, 2018. - С. 368-371.

[16-М] Турсунов Х.М. Некоторые аспекты информационно-аналитического обеспечения управления таможенной системой Республики Таджикистана [Текст] / Х.М. Турсунов, Ф.Х. Сохибов // Материалы второй международной научно-практической конференции. Государственное учреждение «Луганский национальный университет имени Т. Шевченко». Старобельск-Полтава, - Украина, 25-26 ноября 2021. -С. 129-136.

[17-М] Турсунов Х.М. Пути обеспечения информационной безопасности автоматизированных управленческих систем таможенной службы [Текст] / Х.М. Турсунов, Ф.Х. Сохибов // Материалы 9-й международной научно-практической конференции (в дистанционной форме) «Инновации в

управлении ассортиментом качества и безопасности товаров и услуг», г. Львов.
- Украина, 9 декабря 2021 г. - С. 198-200.

Ба автореферати диссертатсия тақризхо ворид шудаанд:

Чумаев Б.М. - д.и.и. дотсент, мудири кафедраи иқтисодиёти ҷаҳони Донишгоҳи байналмилалии сайёҳӣ ва соҳибкории Тоҷикистон:

1. Тадқиқоти илмӣ боз ҳам тақмил меёфт агар муаллиф доир ба ҳолати ҷорӣ истифодаи технологияҳои рақамӣ дар низоми идоракунии гумрукӣ мамлакат ва самарбахшии онро васеътар тадқиқ менамуд.

Насриддинзода М.Ш. - н.и.и., дотсенти кафедраи система ва технологияҳои иттилоотии Донишгоҳи технологии Тоҷикистон.

1. Хуб мешуд агар диссертант ҷанбаҳои мусбӣ ва манфии ба ташкилотҳо ва ё иттиҳодияҳои гумрукии байналмилалӣ воридшавии мамлакатро низ мавриди таҳлил қарор медод.

Ҳакимова М.Ф. номзоди илмҳои иқтисодӣ, дотсенти кафедраи информатика ва технологияи информатсионии Донишгоҳи славиянии Руссия ва Тоҷикистон.

1. Боз ҳам хубтар мешуд агар муаллиф доир ба сатҳи воқеии қочоқ ва заминаҳои ба он мусоидаткунанда равшании васеъ меандохт ва татбиқи чораҳои муасирро дар заминаи таҷрибаҳои давлатҳои пешқадам пешкаш менамуд.

Мирсаидов А.А. - д.и.и. профессори кафедраи фаъолияти гумрукии Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон. Эрод надорад.

Дар натиҷаи ҷамъбасти андешаҳои олимон. Маҷмуи масъалаҳои муносибатҳои гумрукӣ ва масъалаҳои амалии ташаккул ва рушди низоми гумрук, дар қорҳои бисёре аз муҳаққиқон инъикос ёфтаанд:

- қорқарди ҷанбаҳои идоракунии, иқтисодӣ-ҳуқуқӣ ва иҷтимоии низоми гумрук ва асосноккунии ташаккул ва рушди механизми ташкилӣ-иқтисодии идоракунии низоми гумрук дар асарҳои И. Ахмадуллин, О. Дмитриев, Д. Зеркин, К. Кулиев, Ю.Г. Кисловский, И. Милшина, А. Миретин, Р. Мертон, В.

Макрусев, Е. Приймак, Н. Ефремова, С.В. Белозерова ва дигарон инъикос ёфтаанд;

- ҷанбаҳои алоҳидаи рушди низоми гумрук дар иқтисодиёти ташаққулёбандаи мамлакат дар асарҳои Раҷабов Р.К., Ҳикматов С.И., Рауфи А., Ҷабборов А.И., Қасимов Н.К., Оймаҳмадов М., Мирсаидов А.Б., Фақеров Х.Н., Алиев М., Ҳасанов К., Катаев А.Х., Буриев Л.Ҷ., Гадоев Ф.И., Раҷабова Н.Р. ва дигарон инъикос ёфтаанд.

Аҳамияти назариявии таҳқиқот дар такмил додани асосҳои илмӣ ва методологии идоракунии низоми гумрук ва инчунин дар асоснок кардани истифодаи механизмҳои иқтисодии идоракунии низоми гумруки мамлакат бо назардошти хусусиятҳои иқтисодиёти миллии кишвар дар марҳалаи нави рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон ифода меёбад.

Аҳамияти амалии таҳқиқот дар он зоҳир мегардад, ки хулосаҳо ва пешниҳодоти дар диссертатсия овардашударо роҳбарони мақомоти гумрук метавонанд барои такмили воситаҳои идоракунии фаъолияти гумрук, коркарди стратегияи таъминоти иттилоотӣ ва кадрӣ идоракунии низоми гумрук мавриди истифода қарор диҳанд.

Баррасии эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқи диссертатсионӣ нишон доданд, ки:

- маълумотҳои дар таҳқиқоти диссертатсионӣ истифодашуда дақиқ буда, ҳаҷми маводи таҳқиқотӣ кифоя мебошад ва аз ҷониби муаллиф коркарди омории маълумотҳои расмӣ ғайрирасмӣ мақсаднок сурат гирифтааст;

- натиҷаҳои таҳқиқот дар нашрияҳои бонуфуз интишор ёфтаанд, ки эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсиониро низ тасдиқ менамоянд.

- дар раванди таҳқиқоти диссертатсионӣ усулҳои иқтисодии таҳлил васеъ истифода шудаанд ва хулосаҳои пешниҳодҳо дар асоси ҷамъоварӣ, сохторбандӣ ва коркарди захираҳои иттилоотӣ дақиқ бо истифодаи воситаҳои технологияи иттилоотӣ муосир ба анҷом расидааст.

Саҳми шахсии докталаби дарёфти дараҷаи илмӣ дар таҳқиқот.

Ҳама давраҳои иҷрои нақшаи кори илмӣ бо иштироки бевоситаи муаллиф амалӣ шудааст: ба монанди таҳияи мавзӯ, асосноккунӣ ва мубрамияти он, мақсади гузошташуда ва иҷрои вазифаҳои он. Мавзӯи мазкур бори нахуст дар донишгоҳҳои кишвар мавриди таҳқиқу баррасии илмӣ қарор гирифта, такмили механизмҳои идоракунии низоми гумрук дар асоси механизмҳои иқтисодӣ муайян карда шудааст.

- мухтавои асосии диссертатсия дар семинарҳои назариявӣ ва дар конференсияҳои илмӣ-амалии байналмилалӣ (Ҷумҳурии Украина ва Федератсияи Россия), инчунин дар конференсияҳои ҷумҳуриявӣ оид ба масъалаҳои танзими фаъолияти иқтисодии берунӣ баён ва мунтазам мавриди муҳокима қарор ёфтаанд.

- муқаррароти асосии диссертатсия дар 17 мақолаҳои илмӣ, аз ҷумла, 5 мақолаи илмӣ ва дар маҷаллаҳои илмии тавсияшудаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон нашр гардидааст;

Дар ҷаласаи Шурои диссертатсионии 6D.КОА – 017 аз 19-сентябри соли 2023 қарори сазовор доништани Турсунов Хушруз Муталибович, ба дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 08.00.06.04 – Ташкил ва идоракунии корхонаҳо, низомҳо ва комплексҳо қабул карда шуд.

Ҳангоми гузаронидани овоздиҳии пинҳонӣ дар Шурои диссертатсионӣ 11 нафар иштирок доштанд, аз он ҷумла, 5 нафар доктори илм аз рӯйи ихтисоси диссертатсияи баррасишаванда. Аз 11 нафар иштирокдоштагон дар ҷаласа, ки ба Шуро шомил буданд, овоз доданд: тарафдор 11 нафар, муқобил нест, бетараф нест, бюллетенҳои безътибор нест.

Раиси

Шурои диссертатсионӣ,
доктори илмҳои иқтисодӣ

Ҷонмамадов Ш.Б.

Котиби илмии

Шурои диссертатсионӣ,
номзади илмҳои иқтисодӣ

Бобоев К.О.

«19» сентябри соли 2023